

NĚKOLIK POZNÁMEK K ČLÁNKU MINULÉHO ČÍSLA FOP

„DRUHY V CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍCH: ODSOUZENY K BEZZÁSAHOVOSTI?“

SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU PODYJÍ
Resortní organizace MŽP, která
zodpovídá za ochranu přírody a krajiny
v územním obvodu NP Podyjí a jeho
ochranného pásma, kde mj. zajišťuje
přímou speciální péči o lesní i nelesní
pozemky ve státním vlastnictví, speciální
státní správu, agendu veřejných vztahů
včetně návštěvnického managementu,
environmentální výchovu, vzdělávání,
osvětu a poradenství, koordinaci
výzkumu a monitoringu a přeshraniční
spolupráci se sousedním NP Thayatal
(Rakousko).

V článku Lukáše Čížka a Jana Miklína
(LČ&JM) v minulém čísle FOP byl Národní
park Podyjí použit jako odstrašující příklad
toho, jak vinou zřejmě chybného výkla-
du kritérií IUCN či špatné péče o území
necháváme „... mizet druhy nebo celá
společenstva...“. Zdá se, viděno optikou
LČ&JM, že Správa NP Podyjí nedělá z hle-
diska podpory biodiverzity světlomilných
druhů přinejmenším nic či snad dokonce
cíleně škodí.

Když už jsme se tedy z článku LČ&JM do-
zvěděli, co vše Správa NP Podyjí od roku
1841 (s nadsázkou) neudělala, pojďme si
také říct, co za dobu 25 let své existence
udělala. Dost možná, že některé tyto zásahy
a činnosti alespoň trochu přispěly k pod-
poře biodiverzity našeho nejmenšího NP.
Ponechme stranou realizaci krajinných
prvků (v ÚSES i mimo něj) v zemědělské
krajině, na jejíž ochranu či obnovu mnozí,
snad z důvodu složitosti vyjednávání se
zemědělskými subjekty, raději rezignovali.
Ponechme stranou péči o návštěvnickou in-
frastrukturu, koordinaci výzkumných aktivit
i ekologickou výchovu, která může zásadně

vztah lidí ke krajině, a tím budoucí zacho-
vání nebo obnovu rozmanitých biotopů,
ovlivnit. Ponechme stranou i zvýšení záso-
by mrtvého dřeva v lesích (cca o 500 %) a
vůbec posun porostů k přírodě blízkému
stavu, čímž byla zásadně podpořena diver-
zita např. dřevozravých brouků či hub. Sou-
středme se úzce na vybrané téma, tedy na
(ne)podporu populací světlomilných druhů.
Některá čísla prezentovaná v článku LČ&JM
je třeba uvést na pravou míru. Lesy za-
ujímají 85 % rozlohy NP (nikoliv 90 %),
tj. cca 5 340 ha. Jedná se o veškeré pozemky
určené k plnění funkcí lesa, tzn. včetně cest,
lesních skládek a dalších bezlesí. Z těchto
5 340 ha je 1 325 ha situováno do tzv. území
s trvalou péčí (ÚTP). To bylo vymezeno
primárně s cílem podpory biodiverzity,
zejména k provádění zásahů na podpo-
ru populací světlomilných druhů, a to na
oněch 25 % plochy, tedy v kontextu s dopo-
ručením tolik přeceňovaných kritérií IUCN.
V režimu trvalé péče je v současnosti
i dalších cca 1 000 ha tzv. nelesních ploch.
Převážná část zásahového území se navíc
nachází v jihovýchodní (panonské) části NP,

Rozsáhlé vývraty způsobila ledovka v prosinci 2014. Foto Petr Lazárek

Modřínový porost na Hajce v roce 2008 a 2015. Po vykácení modřínů byla plocha záměrně ponechána bez zalesnění jako potenciální refugium světlinových druhů. Foto z archivu Správy NP Podyjí

jejíž většinu v nedávné minulosti skutečně pokrývaly řídké lesy. A právě obnovení těchto řídkých nebo také „disperzních“ lesů je cílem péče Správy NP na vybraných lokalitách v této části národního parku. Jsou zde plánovány a realizovány typy zásahů, které směřují k naplnění těchto střednědobých cílů: zachování bezlesí, udržení rozvolněného zápoje, dosažení přechodu les/neles, obnova výmladkového hospodaření, speciální druhová ochrana. Přípustné je i ponechání lesa bez zásahu (jedná se výhradně o malé lokality se specifickou biodiverzitou). V lesích se zastoupením nepůvodních druhů probíhají opatření tzv. obnovního managementu (např. likvidace trnovníku akátu).

Samostatnou kapitolou je obnova výmladkového hospodaření v lesích jihovýchodní části NP. Po letech „teoretických“ příprav byl v souladu s plánem péče tento způsob historického využívání lesa zapracován do lesního hospodářského plánu (2014) a v minulém roce byly provedeny první seče na dvou vyhrazených lokalitách. Tento systém péče o les je a bude zatím systematicky prováděn na cca 50 ha s předpokládaným rozšiřováním na další vhodné lokality v rámci ÚTP.

Na vybraných lesních lokalitách NP Podyjí byla v posledním desetiletí obnovena pas-tva hospodářských zvířat a byly pokusně prováděny některé tradiční způsoby využívání lesa (např. hrabání steliva). Na těchto plochách probíhá monitoring a výzkum, jejichž výsledky pak slouží Správě mj. jako

podklad pro stanovení, příp. korekci managementových opatření.

Máme-li hovořit o podpoře populací světlo-milných druhů, nelze opomenout soustavou intenzivní péči o více než 200 ha vřesovišť a stepních trávníků, téměř stovky hektarů luk a další desítky hektarů ovocných sadů, křovin, úhorů a jiných otevřených biotopů.

V lesích v ÚTP i v lesích cílově ponechaných samovolnému vývoji byly a jsou prováděny zásahy pro změnu druhové skladby lesů (snížení rozlohy borových, smrkových a modřínových monokultur, likvidace akátu a dalších invazních druhů – viz tab.). Činnostmi spojenými se změnou druhové skladby přitom došlo a stále dochází k výraznému prosvětlení lesů v NP. Současně s přeměnou na přírodě blízkou druhovou skladbu nepochybně vzniká prostor pro mnohem širší škálu druhů (a to nejen hmyzu) než např. v borových monokulturách.

Již od roku 2006 dochází k pravidelnému razantnímu prosvětlování pásů lesa v okrajích údolních luk, jehož cílem je vytvořit prostor pro druhy vyhledávající toulavý stín nebo vyžadující přítomnost ekotonů (populárním příkladem budiž jasoň dymnivkový).

Snaha Správy NP o nalezení optimálního vzorce péče o světlo-milné druhy je doložena i vytvořením soustavy modelových pasek v letech 2011 a 2012. Cílem byl výzkum zaměřený na vliv prosvětlení na biotu, částečně financovaný Správou NP, který na zmíněných studijních plochách prováděl právě tým vedený L. Čížkem.

Je s podivem, že autoři neregistrují a nekomentují přirozené prosvětlování lesů v NP Podyjí. Hovoří o „imaginární přirozené dynamice“. V prvních dnech prosince 2014 bylo vlivem ledovky vyvráceno a rozlá-máno cca 12.000 m³ dřeva. Zcela přirozeně tak došlo k celoplošnému proředění lesa

Vývoj změny zastoupení typů porostu (TP)

Typ porostu	cílový [ha]	přechodný [ha]	jehličnatý [ha]	akátový [ha]	porostní půda celkem [ha]
Rok					
1995	1028	835	3232	225	5320
2001	1557	1520	2032	211	5320
2003	2316	1681	1115	208	5320
2006	2451	1753	925	191	5320
2010	2644	1700	798	178	5320
2014*	3413	843	900	164	5320

* Pozn.: Upravená kritéria zařazování do TP (týká se jehličnatého, resp. přechodného TP)

v NP a na cca 80 ha se vytvořily zcela otevřené plochy o velikosti od několika arů až po několik hektarů. Shodou okolností také v bezprostřední blízkosti ploch vytvořených Správou NP pro výzkum kolektivu kolem jednoho z autorů zmiňovaného textu. Tyto přírodní vznikly na rozdíl od ploch uměle vytvořených zcela bez nákladů.

Častým argumentem proti přirozeným disturbancím bývá, že nejsou a nikdy nebudou. Teď, když se potvrdilo, že nejsou zcela imaginární a lze je očekávat i nadále, se zase ozývá, že „sice budou, ale za dlouhou dobu, a to už bude pozdě...“. Tento argument je do určité míry pochopitelný. Život člověka je krátký, a tak často chceme mít všechno hned, nejlépe včera. Někdy je ale trocha trpělivosti na místě. Často nám ušetří nejen peníze, ale i potřebu následně napravovat něco, co jsme (možná i v dobré víře) pokazili.

Krajina se vždy vyvíjela v prostředí daném společensko-ekonomickou situací. Proto by bylo dobré předložit podrobnou analýzu vývoje krajiny v posledních cca osmdesáti letech, a nikoliv předkládat pouze dva konfrontační obrazy 1938 kontra 2014. Z takového přehledu by naopak bylo zřejmé, jakým způsobem je krajina ovlivňována existencí národního parku. Pokud si někdo myslí, že dnešní společnost má na to velkoplošně simulovat stav krajiny před mnoha desítkami let, tak se hluboce mýlí, a to při vší úctě k všemožným dotacím a jejich

*Hlubocká louka. V centrální části snímku je patrná plocha po výřezu dřevin v okraji louky.
Foto Robert Stejskal*

donátorům. Na místě je zajistit v odůvodněných případech a na reprezentativních plochách speciální péči o druhy, které to potřebují. Národní park má, jako jasně definovaná kategorie chráněného území, svá mnohačetná poslání. V případě Podyjí je toto respektováno řádně schváleným plánem péče, ze kterého vyplývají prováděcí dokumenty péče o území. Správa NP Podyjí nežije ve vzduchoprázdnu, její činnost předurčují: legislativa, zmíněné plánovací

dokumenty, bilaterální vazby (sousedství NP Thayatal), ale i takové drobnosti, jako je rozpočet a personální i technické kapacity. Jsme přesvědčeni, že ochrana spontánních procesů a ochrana biodiverzity nemusí být při vhodně zvoleném způsobu péče o území v rozporu.

K úvaze závěrem předkládáme, zda není také na místě trocha pokory před matkou přírodou? Třeba není tak úplně neschopná, jak si myslíme. Třeba jen (na rozdíl od člověka) přemýšlí o pár tahů dopředu a ke svému bytí nepotřebuje inženýry přírody.

Za Správu Národního parku Podyjí:
Tomáš Rothrockl
Jaroslav Ponikelský
Lenka Reiterová
Petr Vančura

Experimentální pastva hospodářských zvířat ve vybraných porostech možná předurčí budoucí způsoby péče. Foto Robert Stejskal